

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Petra Dukesa a členov JUDr. Juraja Semana, JUDr. Ľubomíry Kúdelovej, JUDr. Margity Fridovej a JUDr. Jany Zemaníkovej, v právnej veci žalobcu C., zastúpeného advokátkou JUDr. A., proti žalovaným 1/ F., 2/ M., 3/ D., 4/ B., 5/ E., všetkých zastúpených JUDr. R., o zaplatenie 5 667 768,20 Sk, ktorá sa viedla na Krajskom súde v Trnave pod sp. zn. 20 Cb 97/98, na dovolanie žalobcu proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 9. novembra 2005, č. k. 2 Obo 106/2005–508, takto

r o z h o d o l :

Napadnutý rozsudok odvolacieho súdu sa **z r u š u j e** a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Súd prvého stupňa vyhovel žalobe a žalované 2/, 3/ zaviazal zaplatiť žalobcovi každú po 227 665,- Sk istiny a žalovaných 1/, 4/ a 5/ zaplatiť žalobcovi spoločne a nerozdielne 5 212 438,20 Sk istiny a splatné úroky vo výške 3 393 313,60 Sk do 15 dní od právoplatnosti rozhodnutia. Všetkým žalovaným uložil spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi 636 883,- Sk náhrady trov konania. Súd prvého stupňa takto rozhodol s odôvodnením, že pôvodný žalobca - S. poskytol spoločnosti F. úver 5 mil. Sk a 1,5 mil. Sk. Žalovaný 1/, 3/, 5/ a žalovaná E. (pôvodná žalovaná 2/) ručiteľským vyhlásením prevzali za splnenie dlhu

ručenie. E. v priebehu konania zomrela a terajšie žalované 2/ a 3/ sú jej dedičky. Na majetok dlžníka F. bol vyhlásený konkurz, ktorý bol pre nedostatok majetku zrušený. Pôvodný žalobca postúpil žalovanú pohľadávku na terajšieho žalobcu. Podľa § 528 ods. 1 Obč. zák. tým prešla na neho pohľadávka, aj s právom vyplývajúcim z ručenia. Podľa § 306 ods. 1 Obch. zák., keďže dlžník nesplnil svoj splatný záväzok, sú žalovaní povinný dlh zaplatiť. Čiastka, na ktorú zaviazal žalované 2/ a 3/ zodpovedá cene nimi nadobudnutého dedičstva po zomrelej E.

Proti rozsudku podali odvolanie žalovaní. V odvolaní uviedli, že navrhovateľ uplatňuje právo, opierajúc ho o ručiteľský vzťah vychádzajúci z ručiteľských zmlúv tvoriacich dodatok k úverovým zmluvám. Tieto ručiteľské listiny sú neplatné predovšetkým z dôvodu, že ako veriteľ v nich vystupuje pobočka banky, ktorá nemá spôsobilosť na právne úkony. To robí zmluvy absolútne neplatné. Pokiaľ ide o určitosť a zrozumiteľnosť ručiteľských zmlúv, ručiteľia nie sú označení aj bydliskom a na druhej ručiteľskej listine je aj priezvisko manželky uvedené nesprávne. Zo zmluvy s určitosťou nevyplýva, či mala byť uzavretá podľa Obchodného alebo Občianskeho zákonníka, ktorá skutočnosť je dôležitá, pretože ručenie je v plnom rozsahu upravené Obchodným zákonníkom a použitie ustanovení Občianskeho zákonníka pre obchodné záväzky neprichádza do úvahy. I keby ručiteľské zmluvy boli platné, ručiteľ by bol povinný uhradiť v deň splatnosti úver, alebo jeho časť, ak ho v deň splatnosti neuhradí klient z vlastných prostriedkov. Z ručiteľskej listiny však nie je zrejmý deň splatnosti úveru.

Odvolací súd napadnutým rozsudkom zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol. V odôvodnení uviedol, že k otázke platnosti úverových zmlúv a ručiteľských dohôd vyjadril právny názor odvolací súd už v uznesení vydanom pod sp. zn. 6 Obo 180/01 zo 14. decembra 2001, ktorým zrušil predchádzajúci (zamietajúci) rozsudok súdu prvého stupňa. V priebehu ďalšieho konania neboli predložené žiadne nové dôkazy, ani tvrdenia, ktoré by mohli viesť ku zmene právneho názoru odvolacieho súdu na platnosť úverových zmlúv a ručiteľských dohôd. Odvolací súd však dospel k záveru, že právo z ručiteľských dohôd nesvedčí žalobcovi.

V odôvodnení rozsudku uviedol, že obsahom ručiteľských listín zo dňa 12. novembra 1993 je zmluva o ručení, uzavretá medzi S. a žalovanými 1/, 4/, 5/ a E., ktorou prevzali

ručenie na zabezpečenie úveru poskytnutého spoločnosti F., s.r.o. Pôvodný veriteľ postúpil svoju pohľadávku z úverovej zmluvy č. X. a X. podľa § 524 Obč. zák. žalobcovi, ako novému veriteľovi. S postúpenou pohľadávkou prešli na nového veriteľa práva na príslušenstvo tejto pohľadávky z úveru, ako aj všetky práva s pohľadávkou z úverových vzťahov spojené, t.j. všetky práva, ktoré boli úverovou zmluvou medzi účastníkmi úverovej zmluvy založené. Tieto práva vyplývajúce z úverovej zmluvy nezakladajú, nemenia a nerušia práva vzniknuté uzavretím inej dohody, dohody účastníkov zabezpečiť pohľadávku ručením podľa § 546 Obč. zák. Dohoda o zabezpečení pohľadávky ručením tak, ako každá iná dohoda, môže vzniknúť, meniť sa a rušiť len na základe súhlasu strán na dohode zúčastnených. Z dohody o zabezpečení pohľadávky ručením zo dňa 12. novembra 1993 vyplýva, že oprávnenou stranou dohody je S. (pôvodne S.) a povinnou stranou žalovaní. Žalobca v konaní nepreukázal, že došlo k dohode účastníkov konania o zmene obsahu ručiteľských dohôd. Z uvedeného dôvodu odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 220 O.s.p. zmenil a žalobu zamietol.

Rozsudok nadobudol právoplatnosť 9. decembra 2005.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca a žiadal, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. V dovolaní uviedol, že rámci odvolacieho konania Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím rozhodnutím odňal žalobcovi v rozpore s platnou legislatívou právo konať pred súdom a uplatňovať svoje práva. Žalobca bol a má byť riadnym účastníkom konania. Z pôvodného subjektu prešli práva účastníka na terajšieho žalobcu postúpením pohľadávky. Postúpenie pohľadávky spolu s príslušenstvom súčasný žalobca riadne preukázal, navyše súd prvého stupňa rozhodol o zámene účastníkov a žalovaný proti tomu nič nenamietali a nepodali odvolanie. Podľa § 261 ods. 4 Obch. zák. sa zabezpečovacie vzťahy spravujú Obchodným zákonníkom, platí preto aj § 307 ods. 3 Obch. zák. Jeho použitie nemôžu účastníci dohodou vylúčiť. V rámci svojho rozhodovania odvolací súd nesprávne právne posúdil postavenie súčasného žalobcu, keď ho nepovažoval za účastníka konania a svojím rozhodnutím ho vylúčil z konania zamietnutím žaloby z dôvodu chýbajúcej aktívnej legitímácie, pretože podľa jeho názoru na neho neprešli práva postupcu voči žalovaným ako ručiteľom. Odvolací súd v rámci odvolacieho konania neskúmal, či bolo odvolanie podané osobou na to oprávnenou. V záhlaví odvolania sa uvádza, že ho podáva JUDr. R., ktorá ho podpísala a opatrla pečiatkou. Z odvolania nie je zrejmé, že ho podáva v mene žalovaných a ktorých.

Z uvedených dôvodov odvolací súd v odvolacom konaní nekonal s osobou, ktorá bola účastníkom konania.

Žalovaní vo vyjadrení k dovolaniu žiadali rozsudok odvolacieho súdu ako správny potvrdiť (zrejme dovolanie zamietnuť). Odvolací súd správne kvalifikoval ručiteľské záväzky ako zmluvy o ručení podľa § 546 Obč. zák., teda ako dvojstranný právny úkon. Nemožno ho posudzovať ako jednostranný právny úkon podľa § 303 a nasl. Obch. zák. Z uvedeného dôvodu, keď ručiteľský záväzok vznikol zmluvou, je na jeho zmenu potrebný súhlas oboch zmluvných strán. Žalovaní, ako ručiteľia, so zmenou v osobe na strane veriteľa neprejavili súhlas, ostáva preto v platnosti pôvodná ručiteľská zmluva, podľa ktorej žalovaní ručia proti S., ktorá z konania vystúpila. Odvolací súd preto žalobu správne pre nedostatok aktívnej legitímácie zamietol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 2 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania a dovolanie je prípustné (§ 238 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie je opodstatnené.

Dovolací súd nesúhlasí s tvrdením žalobcu, že mu v konaní bolo odňaté právo konať pred súdom, hoci bola na neho pohľadávka riadne postúpená. Terajší žalobca je účastníkom konania a odvolací súd s ním, ako s účastníkom, aj konal. Neuprel mu žiadne procesné právo, ktoré účastníkovi patrí. Ak odvolací súd dospel k záveru, že žalobcovi nesvedčí právo, ktoré v konaní uplatňuje, a preto nie je v spore aktívne legitimovaný, môže to znamenať, že nesprávne právne posúdil otázku hmotného práva a jeho rozhodnutie je vecne nesprávne. Rovnako nemožno žalobcovi prisvedčiť, že odvolací súd nesprávne konal o odvolaní, ktoré podala na to neoprávnená osoba. Je pravdou, že odvolanie podané zástupkyňou žalovaných nepoužíva štandardnú formuláciu a nie je v nej výslovne uvedené, že advokátka JUDr. F. nepodáva odvolanie vo vlastnom mene, ale v mene žalovaných. Z obsahu spisu (najmä plnomocenstiev) je nepochybné, že JUDr. F. nie je účastníčkou konania, že v konaní nevystupuje vo vlastnom mene, ale je zástupkyňou žalovaných. Nie je preto dôvod pochybovať o tom, že ani odvolanie proti rozsudku, v ktorom sú za účastníkov označení žalovaní, nepodáva vo svojom mene. Dovolací súd sa stotožňuje s tým, že z dovolania nie je zrejme, v mene ktorých žalovaných sa podáva. Konanie bolo vedené proti piatim žalovaným.

Ak v takom prípade podáva odvolanie zástupca viacerých účastníkov a v odvolaní sa neuvádza, že sa podáva len v mene niektorého, alebo niektorých z nich, je pravdepodobné, že sa podáva v mene všetkých spoločne zastúpených účastníkov. Nemožno však celom vylúčiť ani opak, preto bolo vhodné, aby odvolací súd možné pochybnosti odstránil aspoň na odvolacom konaní. Pochybnosti zatiaľ neodstránila zástupkyňa žalovaných ani vo vyjadrení k dovolaniu, kde uviedla, že má plnomocenstvá od všetkých žalovaných, čo však nevylučuje, že odvolanie bolo podané len v mene niektorých z nich.

Odvolací súd vec nesprávne posúdil po právnej stránke. Predmetom konania je pohľadávka zo zabezpečenia (ručením) záväzku zo zmluvy o úvere. Zmluva o úvere, resp. vzťahy z nej vzniknuté, bez ohľadu na povahu účastníkov, sa podľa § 261 ods. 3 písm. d/ Obch. zák. považuje za obchodný záväzkový vzťah, ktorý sa spravuje záväzkovou časťou Obchodného zákonníka. Podľa § 261 ods. 4 Obch. zák. sa uvedenou časťou Obchodného zákonníka spravujú aj vzťahy, ktoré vznikli zo zabezpečenia záväzkov, ktoré sa spravujú Obchodným zákonníkom. Od uvedenej úpravy sa účastníci nemôžu dohodou odchýliť (§ 263 ods. 1 Obch. zák.).

Z uvedenej zákonnej úpravy vyplýva, že zmluva o úvere, ktorú uzavrel dlžník s veriteľom, aj na ňu nadväzujúce prejavy žalovaných, ktorými prevzali na seba záväzok ručenia za záväzky z poskytnutia úveru, sa spravujú príslušnými ustanoveniami Obchodného zákonníka. Vzhľadom na znenie § 263 ods. 1 Obch. zák. by tomu tak bolo, i keby sa dohodli inak (napríklad, ak by sa dohodlo, že ručenie sa bude spravovať Občianskym zákonníkom). Žiada sa poznamenať, že účastníci sa tak nedohodli. V úkonoch, ktorými ručiteľia zakladali ručiteľský záväzok (ručiteľskými listinami) sa uvádza, že sa uzatvárajú podľa § 303 až § 312 Obch. zák. a § 546 a § 548 Obč. zák.

Obchodný zákonník má komplexnú úpravu ručenia, preto pre ručenie v obchodných záväzkových vzťahoch sa ustanovenia Občianskeho zákonníka, upravujúce ručenie, nepoužívajú. Dôsledky postúpenia zabezpečenej pohľadávky výslovne upravuje § 307 ods. 3 Obch. zák., keď stanovuje, že práva z ručenia prechádzajú na postupníka v čase, keď postúpenie ručiteľovi oznámil postupca, alebo preukázal postupník. Z uvedeného je zrejmé, že záväzok ručiteľa sa postúpením pohľadávky mení bez toho, aby sa muselo zmeniť ručiteľské vyhlásenie, alebo aby musel ručiteľ iným spôsobom vyjadriť súhlas s postúpením.

Jeho záväzok sa mení len v osobe veriteľa, teda v osobe, ktorej pohľadávku ručiteľ ručením zabezpečuje. Obsah záväzku sa nemení.

Odvolaací súd, rovnako ako súd prvého stupňa, vychádzal pri rozhodovaní zo skutkového zistenia, že pôvodný veriteľ postúpil pohľadávku terajšiemu žalobcovi. Na rozdiel od súdu prvého stupňa však z uvedeného zistenia vyvodil nesprávny právny záver, že ručiteľský záväzok žalovaných je záväzkom len voči pôvodnému veriteľovi a nepôsobí voči postupníkovi, ktorým je terajší žalobca, keďže nedošlo k dohode o zmene ručiteľského záväzku.

K rovnakému záveru by bolo treba dospieť i vtedy, ak by ručením bol zabezpečený občianskoprávny záväzok. Občiansky zákonník síce nemá ustanovenie, ktoré by rovnako, výslovne ako § 307 ods. 3 Obch. zák., stanovovalo, že s postúpením pohľadávky prechádzajú na postupníka aj práva zo zabezpečenia pohľadávky, rovnaký účinok postúpenia pohľadávky však vyplýva z § 524 ods. 2 Obč. zák., podľa ktorého s postúpenou pohľadávkou prechádza aj jej príslušenstvo a všetky práva s ňou spojené. Právami spojenými s pohľadávkou sú najmä práva, ktorými je pohľadávka zabezpečená, teda aj ručenie. Ručiteľský záväzok sa viaže na pohľadávku a vo vzťahu k veriteľovi sa prejavuje ako právo veriteľa na zabezpečenie pohľadávky. Tak ako sa zmenou veriteľa nemení obsah dlžníkovho záväzku, nie je ani dôvod, aby sa menil obsah záväzku ručiteľa. Postúpením prechádza na postupníka existujúce zabezpečenie pohľadávky. Inak by nemala zmysel úprava v § 528 ods. 1 Obč. zák., podľa ktorého, ak splnenie postúpenej pohľadávky je zabezpečené záložným právom, ručením alebo iným spôsobom, je postupca povinný o postúpení pohľadávky podať správu osobe, ktorá zabezpečenie záväzku poskytla.

Rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré vychádza z toho, že postúpenie zabezpečenej pohľadávky nemá vo vzťahu k ručiteľovi účinky a ručiteľ nemá voči postupníkovi ručiteľský záväzok, spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Dovolací súd preto podľa § 243b ods. 2 O.s.p. jeho rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. júna 2008

JUDr. Peter Dukes , v. r.
predseda senátu